

Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası

Murat, Uçak

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, murat.ucak@medeniyet.edu.tr

ORCHID: <https://orchid.org//0000-0001-8659-568X>

ÖZ

Yirminci yüzyılın son döneminde, kişisel verilerin işlenmesi ve bu verilerin kullanılarak bireylerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale edilmesi çok daha kolay hâle gelmiştir. Gerek hükümetler gerekse özel şirketler, teknolojinin yardımıyla bireylerin kişisel verilerine kolaylıkla erişebilmekte ve bunları kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilmektedir. Bu durum, özel yaşamın gizliliği, insan onuru, bilginin geleceğini belirleme hakkı ve ifade özgürlüğü gibi temel hakların korunmasını savunmasız hâle getirmiştir. Özellikle, toplumun en hassas kısmını oluşturan çocukların kişisel verileri hukuka aykırı bir şekilde işlendiğinde, geleceklerini de etkileyebilecek şekilde zararlar ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, çocukların kişisel verilerinin korunması hususu hukuk dünyasında özellikle tartışılmalı ve bu tartışmalar ışığında çocukların haklarını koruyucu, gerekli ve etkili yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Çalışmamızda bu tartışmalara katkıda bulunabilmek için öncelikle kişisel verilerin korunmasına dayanak teşkil eden hukuki menfaati tespit ederek uygulanacak hukuki rejimi belirleyeceğiz. Akabinde çocukların kişisel verilerinin korunması hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuatlar irdelenecek ve bu düzenlemelerde çocukların kişisel verilerinin ne şekilde korunduğu ele alınacaktır. Son olarak ise, hukuka uygunluk sebeplerinden sayılan “açık rıza” ile kişisel veri işleme hâlinde, çocukların rızasını Türk hukuku ve GVKT kapsamında irdeleneceğiz.

Anahtar Sözcükler: Kişisel Verilerin Korunması, Çocuğun Rızası, Hukuka Uygunluk Sebepleri, Açık Rıza, Genel Veri Koruma Tüzüğü

Child’s Consent on the Lawful Processing of Personal Data

ABSTRACT

In the late twentieth century, it has become much easier to process personal data and to interfere with the fundamental rights and freedoms of individuals by using these data. Both governments and private companies can easily access personal data of individuals and use these data for their own interest with the help of technology. This situation has made the protection of the fundamental rights such as privacy, human dignity, the right to determine the future of information and freedom of expression vulnerable. In particular, when the personal data of children, which constitute the most vulnerable part of the society, are processed illegally, damages that may affect their future may arise. For this reason, the issue of protecting children's personal data should be discussed in the legal world, and necessary and effective legal regulations should be made to protect children's rights in the light of these discussions. In order to contribute to these discussions, we will first examine the legal regime to be implemented, by determining the legal interest that forms the basis for the protection of personal data. Then, national and international regulations on the right to protect children's personal data will be examined and how the personal data of children are protected in these regulations will be discussed. Finally, in the case of processing personal data with "explicit consent", which is considered as one of lawfulness grounds, we will examine the consent of children within the scope of Turkish law and GDPR.

Keywords: Personal Data Protection, Child’s Consent, Grounds for Lawfulness, Explicit Consent, General Data Protection Regulation

Atıf Gösterme

Uçak, M., (2020). Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*. 3(1), 41-60.

GİRİŞ

Kişisel verilerin korunması hakkı son yarım yüzyılda hukuk dünyasında önem arz eden bir mesele hâline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni, teknolojinin gelişmesi ile birlikte internet ve veri kayıt cihazlarının kullanımının ciddi ölçüde artması ve hayatımızın merkezine oturmuş olmasıdır. Günümüz modern dünyasında gerek devletler gerekse şirketler, bireylerin kişisel verilerini işlemekte ve bunları kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmaktadır.

Kişisel verilerin işlenmesi ve bunların kullanılması bilişim teknolojisinin gelişmesinin kaçınılmaz bir sonucudur. Ancak bu faaliyetler sonucunda kişilerin bazı temel hakları yahut menfaatleri zarara uğramaktadır. Diğer taraftan ise işleme faaliyetleri sonucunda devletler kamu güvenliğini ve ulusal güvenliği sağlayabilmekte, daha doğru vergi politikaları geliştirebilmekte, kamu sağlığını koruyabilmekte ve sağlık finansmanını düzenleyebilmekte ya da sosyal devlet ilkesinin gerekliliklerini daha kolay yerine getirebilmektedir. Şirketler ise verimliliklerini arttırmak amacı ile çalışanlarının; daha iyi hizmet sağlayabilmek, potansiyel müşterilerini belirleyebilmek, reklam ve pazarlama stratejilerini geliştirmek amacı ile de müşterilerinin kişisel verilerini işlemektedir. Bu ve bu gibi nedenlerle kişisel verilerin işlenmesi de bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kişisel verilerin korunması hukuku ise bu noktada dengeyi sağlayabilmeye hizmet eder. Ne bireyleri tamamen korumasız bırakarak kişilerin kişisel verilerinin sınırsız bir şekilde işlenmesine izin vermektedir ne de kişisel veri işleme faaliyetlerinden elde edilecek menfaatlerin tamamen önüne geçmektedir. Kişisel verileri koruma hukuku sayesinde kişisel verilerin işleme şartları net bir şekilde belirlenmiş, verisi işlenen kişilerin hakları koruma altına alınmış ve veri sorumlularına bazı ciddi yükümlülükler yüklenmiştir. Böylece verisi işlenen ilgili kişiler ile veri sorumluları arasında bir menfaat dengesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Ancak çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde daha ciddi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle çocukların yetişkinlere göre daha sıkı koruma altına alınması gerekliliği aşikârdır. Zira küçük yaşta kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösteren bir kimsenin bu verilerinin ne şekilde kullanılacağını öngörmesi çoğu zaman imkânsızdır. Ayrıca küçükler, kişisel verilerinin işlenmesi sonucunda meydana gelecek risklerin ve tehlikelerin neler olabileceğine dair daha az farkındalığa sahip olabilirler. Bu durumda çocuklar itibar kaybına, kişisel verilerin ticari yönden istismar edilmesine, kimlik hırsızlığına, siber saldırılara uğramaya ve profillerinin tespit edilmesine açık hâle gelmektedirler (Macenaite, 2017).

Söz konusu risk ve tehlikelerin bertaraf edilmesi için çocukların kişisel verilerinin korunması kapsamında özel düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Ancak ülkemizde çocuklara yönelik özel bir düzenleme yoktur. Özellikle çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde hukuka uygunluk sebeplerinden olan açık rızanın gerektiği hâllerde, işlemeye ilişkin rızayı kimin vereceği hususunda bir netlik bulunmamaktadır. Çalışmamızda kişisel verilerin işlenmesinde çocukların vermiş olduğu rızanın hukuka uygunluk sebebi teşkil edip etmeyeceği, hangi hâllerde ve kim tarafından verilen rızanın geçerli olacağı, uluslararası kaynaklarda çocukların kişisel verilerinin korunması hakkı ve rızanın geçerlilik şartlarında ulusal hukukumuzda göre farklılıkların olup olmadığı sorularına cevap bulmaya çalışacağız.

KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ

Ulusal ve uluslararası birçok düzenlemede ifade edildiği gibi; kişisel veri “*belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanır (Küzeci, 2018; Özdemir, 2009). Bir başka ifadeyle, bir kişiye ilişkin ve o kişiyi tanımlayabilme yahut tanımlama potansiyeline sahip her türlü

bilgi kişisel veridir (Taştan, 2017). Bu tanımlardan yola çıkarak, kişinin doğrudan şahsına ilişkin bilgilerin kişisel veri olarak kabul edileceğinde tereddüt olmadığı gibi ailesine, mesleğine veya kişiye ilişkin diğer bazı bilgiler de kişiyi belirlenebilir kıldığı ölçüde kişisel veri olarak kabul edilir. (Akkurt, 2020)

Kişisel verilere ilişkin yasal düzenlemeler kişisel verilerin tanımını yapmakla beraber bu verilerin neler olduğunu tek tek saymamıştır. Bir başka deyişle, normatif hukuk düzeninde veriler sınırlı olarak sayılmamıştır (Taştan, 2017). Ancak yasal düzenlemelerde kişisel verilerin neler olabileceğine ilişkin bazı örneklere yer verilmiştir. Genel Veri Koruma Tüzüğü (“GVKT”) m. 4’te kişisel verinin genel tanımı yapıldıktan sonra “*gerçek kişiye ait olan isim, kimlik numarası, konum verisi, çevrimiçi tanımlayıcı, fiziksel, psikolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğini gösteren bir veya birden fazla faktöre ilişkin veriler*”in kişisel veri olabileceği ifade edilmiştir.

Kişisel verilerin yasal düzenlemelerde sınırlı olarak sayılmamasının nedeni bunların kanunlarda tek tek düzenlenmesinin imkânsız olması ve bilişim teknolojisinin gelişmesi ile birlikte önceden koruma altında olmayan verilerin kişisel veri olarak kabul edilebileceği ihtimalidir (Kişisel Verileri Koruma Kurumu Temel Kavramlar Rehberi, 2017; Dülger, 2019). Bu sayede kişisel verinin genel çerçevesi çizilmiş, bu çerçeve kapsamına giren veriler yasal düzenlemelerle koruma altına alınmıştır.

Bir kişisel veri üzerindeki hangi faaliyetlerin kişisel verileri koruma hukuku kapsamında koruma altına alınacağı kişisel verinin işlenmesi kavramını netleştirmekle belli olacaktır. Kişisel verilerin işlenmesi kavramı, bir verinin elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, aktarılması, sınıflandırılması, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi veya erişime engellenmesi gibi veri üzerinde yapılabilecek her türlü işlemi kapsamaktadır (Özdemir, 2009; Küzeci, 2019; Ayözger Öngün, 2019; Çekin, 2018).

Kişisel verilerin tamamen veya kısmen fark etmeksizin her türlü otomatik araçlarla işlenmesi faaliyetleri Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun) kapsamında koruma altındadır (Taştan, 2017). İnsan müdahalesi olmaksızın belirli bilişim teknolojileri aracılığıyla otomatik olarak kişisel verilerin işlenmesi durumunda ‘tam otomatik işleme’ söz konusu olurken; işleme faaliyetinde bir insan müdahalesine gerek duyuluyor, söz konusu aletler de kişisel veri işleme faaliyetinde araç olarak kullanılıyorsa ‘kısmen otomatik işlemeden’ bahsedilir (Dülger, 2019; Çekin, 2018). Örneğin akıllı cep telefonlarında kullanıcıların konum verilerinin otomatik olarak işlenmesi ya da çerezler yoluyla internet sitesi kullanıcılarının site üzerindeki hareketlerinin tespiti tam otomatik işlemedir. Oysa Sosyal Güvenlik Kurumunda çalışan bir memurun, vatandaşların emeklilik aylığına ilişkin verilerini sisteme kaydetmesi ya da nüfus müdürlüğünde çalışan kimsenin doğum ve ölüm kayıtlarını sisteme yüklemesi kısmen otomatik işlemeye örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca, otomatik olmayan yollarla kişisel verilerin işlenmesi durumunda, bu veriler bir veri kayıt sisteminin parçası oldukları takdirde de Kanun kapsamında koruma altında olacaklardır (Taştan, 2017; Çekin, 2018; Dülger, 2019).

BİR HAK OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Kişisel verilerin korunmasına dayanak teşkil eden hukuki menfaati tespit etmek, söz konusu verilerin korunmasında hangi hukuki rejimin uygulanacağını belirlemek yönünden önem taşımaktadır (Akkurt, 2020; Taştan, 2017). Kişisel verilerin korunmasında korunan hukuki menfaatin ne olduğuna ilişkin yaklaşımlar temelde ikiye ayrılmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki kişisel verileri üzerinde tasarruf edilebilen bir eşya olarak kabul eden ve ABD’de destek gören, ekonomiye dayanan yaklaşımdır (Taştan, 2017; Küzeci, 2018; Ayözger Öngün, 2019; Bartow, 1999). Bu görüşe göre kişisel veriler üzerinde mülkiyet hakkı yahut fikri mülkiyet hakkı söz konusu olmaktadır (Akkurt, 2020).

Bizim de kabul ettiğimiz diğer bir yaklaşım ise, kişisel verilerin korunmasının kişinin kişi olmasından kaynaklı, bireye doğuştan bahşedilmiş doğal bir temel hak olduğu görüşüdür (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015; Küzeci, 2018; Akkurt, 2020). Kanunun amacını düzenleyen m.1’de yer alan “...kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak...” ifadesi bunun açık bir örneğidir. Ayrıca GVKT m. 1/2’de “Bu Tüzük’te gerçek kişilerin temel hak ve özgürlükleri ve özellikle kişisel verilerin korunması hakkı korunur.” hükmüyle AB’de de bu yaklaşımın benimsendiği apaçıktır.

Kişisel verilerin korunması hakkı özel olarak ulusal ve uluslararası mevzuatlarda düzenlenmediği zamanlarda, çeşitli hak ve özgürlükler ile ilişkilendirilerek dolaylı şekilde koruma altına alınmaktaydı. Bunların başında özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı gelmektedir (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015; Aksoy, 2010; Ayözger Öngün, 2019). Kanunun ilk maddesinde de Kanunun amacının özellikle özel hayatın gizliliğini korumak olduğu belirtilmiştir. Özel yaşamın gizliliği hakkı özel alanın korunması, özgür karar verme, bireysel özerklik ve hatta kişisel verilerin korunmasına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (Ayözger Öngün, 2019; Aksoy, 2010; Küzeci, 2018). Kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesi sonucunda bireylerin özel yaşamının gizliliğine müdahale söz konusu olabilir. Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin korunması hakkı özel yaşamın gizliliğinin korunmasının bir alt türüdür diyebiliriz (Akkurt, 2020, 2. Bası: 86).

Ancak, gelişen teknoloji ile birlikte, kişisel verilerin korunması hakkını yalnızca özel yaşamın gizliliği hakkı ile sınırlandırarak ele alınması yeterli görülmemiştir (Küzeci, 2018). Kişisel verilerin korunması hakkının yalnızca özel hayat alanımızla ilgili bir hak değil, ayrıca herkese açık hayat alanımızda da korunması gereken özel bir hak olduğu savunulmuştur. Bu nedenle, kişisel verilerin korunması hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkı ilkelerinden beslenip gelişse de bu haktan ayrı ve özel olarak ele alınması gereken bir konu haline dönüşmüştür. Zira, hukuka aykırı işlenen kişisel veriler kimi zaman özel yaşama müdahale etnese de bireylerin maddi veya manevi dünyasında zararlara yol açabilmektedir.

Bu durum birçok ulusal ve uluslararası düzenlemede de kendini göstermiştir. Bu düzenlemelerde kişisel verilerin korunması hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkından ayrılmakta ve özel bir hükümde ele alınmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın 8. maddesinde kişisel verilerin korunması hükmü ayrı olarak düzenlenmiştir (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015). Yine, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku açısından çok önemli bir yere sahip olan GVKT’nin ilk maddesi Direktif’ten farklı olarak kişisel verilerin korunması hakkını özellikle vurgulamıştır. Anayasa’mızın “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20. maddesine 2010 tarihinde sonradan eklenen bir fıkra ile kişisel verilerin korunması hakkından özel ve ayrı olarak bahsedilmiştir. Yine, 2005 tarihli Türk Ceza Kanununda özel hayatın gizliliğinin ihlali suçu ile kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ihlal edilmesi suçları ayrı ayrı düzenlenmiş ve farklı yaptırımlara tabi tutulmuştur. Bu düzenlemeler ışığında, kişisel verilerin korunması hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkı ile yakından ilişkili ancak ondan ayrı bir koruma alanı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte kişisel verilerin korunması hakkı insan onuru, bireyin özerkliği ve kendi geleceğini tayin etme hakkı gibi haklar ile de yakından ilişkilidir (Taştan, 2017; Çekin, 2018). Bilişim teknolojisinin gelişmesi ve veri kayıt cihazlarının kapasitesinin muazzam ölçüde artması bireylere ilişkin bilgilerin işlenmesini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Bu durum bireylerin kişisel verilerinin sınırsız bir şekilde kaydedilmesine, aktarılmasına, kullanılmasına ve sınıflandırılmasına imkân sağlamıştır. Bu nedenle bireyler, kişiliklerinin özgürce geliştirilmesi hakkından, bir başka deyişle, bireysel özerkliklerinin saldırıya uğramasından kaygılanmışlardır. Bu kapsamda gelişen teknolojinin bireyler aleyhine oluşturduğu dengesizliğin giderilmesi ve kişilere hukuksal bir güvence sağlanması açısından kişisel verilerin korunması hakkı önemli bir yerdedir (Küzeci, 2018). Zira, kişisel verilerin korunması hakkı bireye kişisel verileri üzerinde hâkimiyet sağlamaktadır. Bu sayede birey kişisel verilerini yönetebilecek, istediği kimselerle verilerini paylaşabilecek, hangi verilerinin ne şekilde ve

nasıl kullanılacağına sınırlarını çizebilecek ve istediği takdirde de verilerinin silinmesini talep edebilecektir. Bu durum kişisel verileri kullanılan bireyi veri sorumluları karşısında nesne olmaktan çıkarıp özne hâline dönüştürecektir (Küzeci, 2018).

Ayrıca, kişisel verilerin korunması ifade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı ve haberleşme özgürlüğü gibi diğer temel hak ve özgürlüklerle de bağlantılıdır (Şimşek, 2008; Akıncı, 2017; Küzeci, 2018). Kişisel verilerin korunması hakkı bu haklarla kimi zaman iç içe geçmekte kimi zaman ise ters düşmektedir. Örneğin, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti olmadan bir toplumun gerçek manada özgür, aydın ve gelişmiş olabilmesinden bahsedemeyiz. Ancak, her hakta olduğu gibi düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti de belirli sınırlamalara tabi tutulabilmektedir (Çekin, 2018; Küzeci, 2018). Bu sınırlamalardan biri ise bir başkasının kişisel verisine o kimsenin rızası olmadan erişmek ve yine rıza ya da başka bir hukuka uygunluk sebebi olmaksızın yaymaktır. Bir başka ifade ile düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile kişisel verilerin korunması hakkı karşı karşıya gelmektedir. Bir kimsenin kişisel verilerinin ifade özgürlüğü kapsamında açıklanıp paylaşılması çoğu zaman kişisel verilerin korunması hakkına takılmaktadır.

Buna karşılık kişisel verilerin korunması hakkı ile düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü her zaman birbirleriyle çatışan bir hak olarak görülmemelidir. Zira bazı hâllerde bu iki hak birbirini desteklemektedir. Düşünceyi açıklama özgürlüğü kapsamına açıklamaların içeriği ve muhatabını belirleme hakkı da girmektedir (Küzeci, 2018). Kişisel verilerin korunması hakkında da ilgili kişinin kişisel verileri kiminle ve ne miktarda paylaşacağını belirleme hakkı vardır (Ayözger Öngün, 2019). Bu açıdan her iki hak birbirini koruyucu etkide bulunmaktadır.

BİR KİŞİLİK DEĞERİ OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Hukuk düzeni, söz konusu düzenin öznesini oluşturan hak sahibi kişilerin, kişi olmaktan kaynaklanan doğuştan haiz olduğu, kişinin yaşamına, vücut dokunulmazlığına, sağlığına, onuruna, saygınlığına, özel hayatının gizliliğine, sözüne, resmine, adına ve özgürlüğüne ilişkin insanı insan yapan tüm maddi ve manevi değerleri korumaktadır (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2016; Serozan, 2011). Kişilik hakkı, kişinin bu kişiliğini oluşturan değerler üzerindeki hakkıdır (Hatemi, 2020; Dural ve Ögüz, 2019). Kişilik hakkını oluşturan değerler üzerinde sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Zira, kişiler arasında meydana gelen ihtiyaçlara ve değişen hayat şartlarına göre kişilik değerleri farklılık gösterebilecektir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2016). Bu nedenle de TMK m. 23 ve 24'te genel ve çerçeve bir düzenlemeye yer verilmiş bu sayede şahıs varlığı hakları açısından zamanın ihtiyaçlarına göre yeni unsurları dikkate alabilme imkânı sağlanmıştır (Özel; 2004; Atasoy, 2016).

Temel hak ve özgürlüklerimiz ise çoğu zaman söz konusu kişilik değerlerinin mevcudiyetinin somutlaştırılmış hâlidir. Zira, 1982 Anayasa'mızın 11. maddesi "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*" şeklindeki ifadesinde, kişilik değerleri ile temel hak ve özgürlükler arasındaki bağlantının ne derece güçlü olduğunu göstermektedir. Anayasa'da *Temel Hak ve Ödevler* kısmında düzenlenen kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, haberleşme hürriyeti gibi hakların hepsi kişilik değerlerinin bir parçasıdır. Ancak, bu demek değildir ki temel hak ve özgürlükler bir bütün olarak kişilik değerleri ile örtüşmektedir. Zira, insan varlığını oluşturan değerlerin tek tek anayasal bir metinde sayılması mümkün değildir. Bazı kişilik değerleri vardır ki bunlar gerek uluslararası yasal düzenlemelerde gerekse anayasal düzenlemelerde özel olarak koruma altına alınan temel bir insan hakkı niteliğindedirler.

İlk başlarda, kişisel verilerin korunması yasal düzenlemelerde ve yargı kararlarında özel bir hak olarak görülmemiştir. Bireylerin kişisel verilerinin korunması yukarıda ifade ettiğimiz şekilde özel hayatın gizliliği, insan onuru ve bireyin kendini geliştirme hakkı gibi temel hak ve özgürlükler ile ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Bu değerlerin hepsi, kişinin kişilik hakkı kapsamında korunması gereken değerlerini de oluşturmaktadır (Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Atasoy, 2016: 275 vd.). Ancak günümüzde, teknolojinin de ilerlemesiyle, kişisel verilerin işlenmesi aşırı derecede kolaylaşmış, büyük veri havuzları oluşmuş, veri analiz çalışmaları ileri seviyelere ulaşmıştır. Bunun sonucunda, üçüncü kişiler tarafından bireylere ilişkin veriler çok daha rahat bir şekilde toplanıp kullanılmaktadır. Bu durum bireyler üzerinde hâkimiyet sağlama imkânı doğurmuştur. Bu nedenle kişisel verilerin işlenmesi için belirli kurallara ve sistematığe ihtiyaç duyulmuştur. Bu ve bunun gibi sebeplerle kişisel verilerin korunması hakkı uluslararası yasal düzenlemelerde ve anayasalarda bağımsız bir değer niteliğinde kabul edilerek düzenlenmiştir (Akkurt, 2020). Bu süreç Türk Hukukunu da etkilemiş, 1982 Anayasası m. 20/3'te de kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel bir düzenleme ile güvence altına alınmıştır. Bu açıdan kişisel verilerin korunması hakkı hem Anayasada düzenlenen temel bir insan hakkı hem de Medeni Hukukumuzda korunan kişilik hakkı değerleri arasında yer almaktadır (Atasoy, 2016).

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN KORUNMASI HAKKI

Çocukların kişisel verilerinin ne şekilde korunacağına ilişkin yasal düzenlemeler çeşitli uluslararası ve ulusal metinlerde yer almaktadır. Bu metinlerin bir kısmı çocuklara özgü olmayıp herkesi koruyan genel düzenlemeler iken bir kısmı ise yalnızca çocukların haklarını korumayı esas alan özel düzenlemelerdir. Çocukları ele alan düzenlemelerden bir kısmında, kişisel verilerin korunması özel yaşamın gizliliği çerçevesinde dayanak bulmaktayken, bir kısmında ise doğrudan kişisel verilerin korunmasında çocuklara özgü prensipler yer almaktadır.

Uluslararası Hukukta Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması

Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin 8. maddesinde “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir*” denilmektedir. Bu hükümden hareketle çocukların her birey gibi kişisel verilerin korunması hakkına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Zira, yukarıda bahsedildiği üzere kişisel veriler, bu Sözleşme kapsamında özel yaşamın gizliliği hakkı başlığı altında korunmaktaydı. Sözleşmede çocukların özel hayatının gizliliği hakkı veya kişisel verilerinin korunması hakkının özel olarak düzenlenmemiş olması, çocukların bu haklardan mahrum olacağı anlamına gelmez (Erdoğan, 2019). Çocukların özel hayatının gizliliği hakkı onların ebeveynlerine karşı da ileri sürülebilir. Ancak söz konusu hakkın sınırları, çocukların yaşlarına bağlı olarak değişkenlik gösterecektir.

Çocukların özel hayat hakkına ilişkin özel düzenleme BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre; “*(1) Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. (2) Çocuğun bu tür müdahalelere karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.*” Bu madde ile çocukların özel hayatına hiç kimsenin keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale edemeyeceği anlaşılmaktadır. Zira yine aynı Sözleşme'nin 3. maddesinde çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararının (*the best interest of the child*) esas alınacağı belirtilmiştir. Bu nedenle çocuğun ebeveynleri veya diğer yasal temsilcileri de çocuğun özel hayatına keyfi ya da haksız olarak müdahalede bulunamaz (Erdoğan, 2019; Akkurt, 2020; Akdi, 2016). Bu nedenle kişisel verilerin işlenmesi yoluyla çocukların özel hayatına müdahale eden ebeveynler de özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği ölçüde bu fiillerinden sorumlu olacaklardır. Bu doğrultuda İtalya'da açılan bir davada, on altı yaşında bir çocuğun fotoğraflarının, çocuğun rızası olmaksızın sosyal medyada annesi tarafından

paylaşılması sonucunda mahkeme kişilik hakkı ihlali nedeniyle on bin Euro tazminata hükmetmiştir (Spooky, 2018).

95/46/EC sayılı AB Direktif’inde çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktaydı. Oysa Amerika Birleşik Devletleri’nde “Çocukların Çevrimiçi Platformlarda Mahremiyetinin Korunmasına İlişkin Kanun” (COPPA) yürürlükteydi (Children’s Online Privacy Protection Act of 1998). Söz konusu Kanun internet ortamında çocukların kişisel verilerinin elde edilmesi, kullanılması veya aktarılmasına ilişkin haksız ve aldatıcı eylem ve uygulamaları yasaklamak amacıyla yürürlüğe girmiştir. 2018 tarihinde yürürlüğe giren ve AB Direktifi’ni ilga eden GVKT’de ilk defa çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. GVKT’de çocuklara ilişkin düzenlemeler yapılırken COPPA’dan yararlanılmıştır.

GVKT’nin 38. resitalinde çocukların haklarının kişisel verilerin korunması alanında niçin daha özel bir korumaya tabi tutulması gerektiği açıklanmıştır. Bu resitale göre; “Çocuklar, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin riskler, sonuçlar ve ilgili önlemler ile hakları hususlarında daha az farkındalığa sahip oldukları için kişisel verilerinin işlenmesinde özel bir korumaya layıktırlar.” Özel bir korumanın gerektiği duruma örnekler ise resitalin ikinci cümlesinde ifade edilmiştir. Bu hükme göre çocuğun özellikle koruma altına alınması gereken durumlar; çevrimiçi pazarlama faaliyetleri, sosyal kişilik yaratma veya kullanıcı profili oluşturma ya da çocuklara doğrudan hizmet vermeyi amaçlayan uygulamaların kullanılması esnasında çocukların kişisel verilerinin toplanması işlemleridir (GVKT, resital 38/2). Bu nedenle veri sorumlusu bu durumlarda özel tedbirler alma yükümlülüğündedir (Information Commissioner’s Office, 2018).

GVKT’nin çocuklar özelindeki düzenlemelerine örnek olarak rızaya ilişkin 8. maddenin haricinde, Veri Koruma Etki Değerlendirmesinin yapılmasının zorunlu olduğu durum olan “gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerine yönelik yüksek risk oluşturmaları muhtemel kişisel verileri işleme faaliyetlerine” örnek olarak, GVKT’nin 75. resitalinde toplumun daha savunmasız grubunu oluşturan çocuklara ilişkin verilerin işlenmesi de gösterilmiştir (“Data Protection Impact Assessment”, 2017). Yine, Resital 58’de şeffaflık ilkesi (*the principle of transparency*) gereğince, işlemenin bir çocuğa yönelik olduğu durumlarda çocuğa yönelik her türlü bilgi ve iletişimin çocuğun kolayca anlayabileceği açık ve sade bir dilde olması gerektiği belirtilmiştir (Diaz, 2016).

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesi durumunda sahip oldukları haklar, Tüzük’te özel olarak düzenlenmemiştir. Bu durumda Tüzük’te belirtilen genel hükümler çerçevesinde haklara sahiplerdir. Bu kapsamda kişisel verilere erişim hakkı (m. 15), düzeltme hakkı (m. 16), unutulma hakkı (m. 17), işleme faaliyetini kısıtlama hakkı (m. 18) gibi hakları bulunmaktadır

Türk Hukukunda Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması

Kişisel verilerin korunması hakkı ülkemiz açısından çok yeni bir kavram olmasa da 7 Nisan 2016 tarihinde Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren çok daha önem arz eden bir mesele hâline dönüşmüştür. Ülkemizde kişisel verilerin korunması konusundaki farkındalık AB ülkelerine kıyasla çok geridedir. Zira, AB ülkelerinde 1995 yılında kabul edilen AB Veri Koruma Direktifi ile AB vatandaşlarının farkındalıkları daha da gelişmiştir. Ülkemiz bu konuda yaklaşık 20 yıl AB’yi geriden takip etmektedir.

6698 sayılı Kanun ise büyük ölçüde 95/46/EC sayılı Direktif’ten iktibas edilmiştir. Söz konusu Direktif’te çocuklara ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktaydı. Aynı şekilde Kanunumuzda da çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin ayrı bir hüküm yoktur. Bu çerçevede çocukların kişisel verilerinin korunmasını genel düzenlemelerden yola çıkarak değerlendirmeliyiz. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hakkı açısından genel düzenleme olan Kanun hükümleri çocukların kişisel

verilerinin korunması çerçevesinde ele alınabilir. Daha sonra ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda kişiliği koruyan TMK m. 24-25 hükümleri ve çocuğun korunmasına ilişkin m. 346 hükmünden yararlanılabilir. Kişisel verilerin hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi nedeniyle çocuğun kişilik hakkı ihlal edildiğinde velayet hakkına sahip olan ana ve baba, bu ihlalleri bertaraf etmekle yükümlü olacaktır (Akdi, 2016). Zira, çocuklar bağımsız bir birey olarak toplum hayatına katılınca kadar çocuğa bakma ve koruma yükümlülüğü kanuni yasal temsilci olan ana ve babaya verilmiştir. Ancak, ifade etmek gerekir ki bu hükümler çocukların kişisel verilerinin korunması ve veri güvenliğinin sağlanması için yeterli değildir. Daha sıkı ve etkili bir korumadan yararlanması gereken çocukların, kişisel verilerinin korunması için özel düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde Kanunda düzenlenen ilgili kişinin hakları ve veri sorumlusunun yükümlülükleri aynı şekilde çocuklar için de uygulanmalıdır. Örneğin, bir eğitim kurumunda öğrenci olan bir küçüğe ilişkin sağlık verileri, eğitim bilgileri, rehberlik hizmetine ilişkin verilerin işlenmesinde çocuğa yönelik de aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde ilgili kişinin hakları kapsamında, çocuklar da kendilerine ilişkin kişisel verilere erişme, bilgi talep etme, bir üçüncü kişiye aktarılıp aktarılmadığı hakkında bilgi alma, işlenen kişisel verilerin düzeltilmesini talep etme ve tazminat davası açma gibi haklara sahiptir.

Veri sorumlusu ayrıca çocuklara ilişkin verilerin işlenmesinde Kanunda belirtilen yükümlülüklere uymak zorundadır. Kişisel verilerin işlenmesinde Kanunun 4. maddesinde belirtilen temel ilkelere uymalı, 5. ve 6. maddelerinde belirtilen hukuka uygunluk sebeplerine riayet etmeli, verilerin işlenmesinde gerekli idari ve teknik tedbirleri almalıdır.

HUKUKA UYGUNLUK SEBEBİ OLARAK ÇOCUĞUN AÇIK RIZASI

Kişisel verilerin korunması mevzuatı, kişisel verilerin üçüncü kişiler tarafından işlenmesini tamamen yasaklamamış, bunun yerine kişisel verilerin işlenmesini belirli ilkelere ve hukuka uygunluk sebeplerine bağlamıştır. Böylece, bu ilkeler ve hukuka uygunluk sebeplerine uyulduğu takdirde kişisel verilerin işlenmesi hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir. Söz konusu hukuka uygunluk sebeplerinin başında ise ilgili kişinin açık rızası gelmektedir. Bu başlık altında, çocukların kişisel verileri işlenirken açık rızanın kimlerden ve ne şekilde alınacağı meselesi hem Türk Hukuku'ndaki yasal düzenlemeler hem de AB Hukuku'nun kişisel verilerin korunması hususunda en önemli düzenlemesi olan GVKT hükümleri çerçevesinde ele alınacaktır.

Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Açık Rıza

Kanunda belirtilen hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan açık rıza, Kanunun 5, 6, 8 ve 9. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre, kişisel veriler verisi işlenen kişilerin açık rızası olmadıkça işlenemez. Ancak, Kanunda belirtilen diğer hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı hâlinde açık rıza olmaksızın da kişisel veriler işlenebilir. Açık rıza Kanun'un 5. ve 6. maddelerinde düzenlenen diğer hukuka uygunluk nedenlerinden biridir. Bu nedenle diğer hukuka uygunluk sebeplerinin bulunduğu bir durumda açık rızanın alınmasına gerek yoktur.

Kanunun lafzından öncelikle açık rızanın alınması, sonrasında ise diğer hukuka uygunluk nedenlerine bakılması anlaşılmalıdır. Aksine, Kanunda belirtilen hukuka uygunluk sebepleri var iken açık rıza yoluna başvurulmamalıdır. Böylece hem emek ve zaman kaybının hem de ilgili kişinin iradesinin yanılmasının önüne geçilecektir (Kişisel Verilerin İşlenme Şartları Rehberi, 2017; "Definition of Consent", 2011). Örneğin, bir sözleşme gereği belirli bir hizmetin yerine getirilmesi kişisel verinin işlenmesini gerektiriyorsa bu durumda rıza alınmasına gerek yoktur (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015). Zira, Kanunun m. 5/f.2 (c) bendi uyarınca kişisel veri, sözleşmenin kurulması ve

ifasıyla doğrudan ilgili olması hukuka uygunluk sebebine dayanılarak işlenmektedir. Ancak, sözleşmenin kurulması ve ifası için gerekli olan düzeyin üzerinde kişisel veri işlenmek isteniyorsa bu durumda açık rızanın alınması gerekmektedir (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015:9).

Açık Rıza, Kanun m. 3/1(a)'da “*Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza*” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere açık rızanın var olabilmesi için üç unsurun gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan birinin eksikliği hâlinde açık rıza geçerli sayılmaz. Buna göre, ilgili kişinin vermiş olduğu rıza belirli bir konuya ilişkin olmalı, ilgili kişi işleme faaliyeti konusunda aydınlatılmalı ve son olarak rızasını verirken herhangi bir etki veya baskı altında olmamalıdır (Atasoy, 2016; Erdiñ, 2020; “Definition of Consent”, 2011).

Verisi işlenen kişi tarafından verilen rızanın sıhhatli olabilmesi için söz konusu rıza belirli, spesifik bir konuya ilişkin olmalıdır (Atasoy, 2016; “Definition of Consent”, 2011). Bu nedenle veri sorumlusu ilgili kişiyi veri işleme faaliyetinin kapsamı ve sonuçları hakkında bilgilendirmeli ve ilgili kişi ise rızasını bu hususlarla sınırlı olarak vermelidir (“Definition of Consent”, 2011). Böylece ilgili kişinin rızası yalnızca o işleme faaliyeti için geçerli olacaktır. Aksi takdirde, genel, soyut ve muğlak bir konuya ilişkin verilen rıza açık rıza olarak kabul edilmemelidir (Kişisel Verileri Koruma Kurumu Açık Rıza Rehberi, 2017).

Açık rızanın arandığı hâllerde, veri sorumlusu ilgili kişinin rızasını alırken kişiyi hangi verileri, ne miktarda, hangi amaç ve araçlarla işlediği hususunda bilgilendirmek zorundadır (Freiherr ve Zeiter, 2016). Bunların yanı sıra veri sorumlusu ilgili kişiye rızasının ortaya çıkaracağı sonuçlar hakkında da bilgi vermelidir (Arnold, Hillebrand ve Waldburger, 2015; Atasoy, 2016). Böylece, kişilik hakkına müdahale edilmesine rıza gösterecek kişi ne ölçüde kişisel verilerinin kullanılmasına izin verdiğini ve bunun sonuçlarının neler olabileceğini öngörebilecektir. Bu durum kişinin kendi geleceğini tayin etme hakkının önemli bir görünümüdür (“Definition of Consent”, 2011; Kişisel Verileri Koruma Kurumu Açık Rıza Rehberi, 2017).

Son olarak ise ilgili kişi rıza gösterirken hiçbir etki ve baskı altında olmamalıdır (Atasoy, 2016). Kişilik hakkını sınırlandıracak olan ilgili kişi buna ilişkin rızasını ortaya koyarken veri sorumlusu veya bir üçüncü kişinin faaliyetleri sonucunda iradesi sakatlanmamalıdır (“Definition of Consent”, 2011: 13). Bu durum GVKT giriş hükümlerinin (42) numaralı Resital hükmünde de düzenlenmiş ve bir kimsenin gerçek ve özgür bir seçim hakkının olmadığı ya da rıza göstermeyeceği durumda ciddi bir zarara uğrama riski ile karşılaşacağı hâllerde açık rızadan bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu nedenle veri sorumlusu niteliğindeki şirketler açık rızayı bir seçenek olarak teklif etmeliler ve açık rıza ile veri işlemeye izin verilirse dahi yine de hizmet vermek zorundadırlar (Freiherr ve Zeiter, 2016). Ayrıca, verisi işlenmesi için açık rıza veren ilgili kişi, rıza verdikten sonra herhangi bir yaptırıma maruz kalmadan rızasını geri çekme hakkına sahiptir (Safari, 2017).

Kanunda açık rızanın şekline ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle ilgili kişinin kişisel verisinin işlenmesi faaliyetine açık rıza göstermesinde herhangi bir şekil şartı aranmayacaktır. Zira, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 12 “*Sözleşmenin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe hiçbir şekle bağlı değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm her ne kadar sözleşmeye ilişkin gibi gözükse de, doktrinde baskın olan görüş, bu hükümde ifade edilen sözleşme kavramından anlaşılması gereken hukuki sonuç doğurmaya yarayan her türlü irade beyanıdır (Eren, 2018).

Ancak, ifade edilmelidir ki rıza verecek kişi susarak ya da zımni bir irade beyanıyla açık rıza beyanında bulunamaz. İlgili kişi kişisel verilerinin işlenmesine yönelik “*olumlu bir irade beyanında*” bulunmalıdır (Kişisel Verileri Koruma Kurumu Açık Rıza Rehberi, 2017; “Definion of Consent”, 2011; Atasoy, 2016). Bu irade beyanın yazılı olma zorunluluğu yoktur. İlgili kişi elektronik yolla,

sözlü olarak ya da bir çağrı merkezi aracılığıyla da işleme faaliyetine açık rıza gösterebilir. Ancak, kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın alındığına dair ispat yükü veri sorumlusuna ait olacaktır (Atasoy, 2016; Safari, 2017; “Definition of Consent”, 2011). Bu nedenle de veri sorumlusu açık rızayı alırken ileride çıkabilecek bir uyuşmazlıkta kullanabileceği güvenilir yöntemleri seçmelidir (The Data Protection Reform Package, 2012).

Kişisel Verilerin İşlenmesinde Çocuğun Rızasının Geçerliliği

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde alınacak rızaya ilişkin düzenlemeler hem iç hukukumuzda hem de uluslararası düzenlemelerde hak ettiği şekilde ele alınmamıştır. Zira, internet teknolojisinin çok küçük yaşlarda kullanılmaya başlandığı günümüzde, çocuklar kötü niyetli kimseler açısından açık hedef hâline gelen toplumun en savunmasız kesimini oluşturmaktadır (“Profiling for the Purposes of Regulation”, 2018). Bu nedenle, çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin düzenlemeler daha sıkı şartlara tabi tutulmalı ve veri sorumluları ile çocukların yasal temsilcilerine bu konuda daha fazla yükümlülükler yüklenmelidir. Bu kapsamda, çocukların kişisel verileri işlenirken mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde veri sorumlusu tarafından açık rızanın ne şekilde alınacağı önem arz etmektedir. Türk Hukukunda bu hususta özel bir düzenleme bulunmadığından genel hükümlere gidilmekte, GVKT’de ise yalnızca bilgi toplumu hizmeti sağlandığı durumlarda çocukların açık rızasına ilişkin bir hükme yer verilmektedir.

Türk Hukukunda Çocuğun Rızası

Kişisel veriler diğer hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması hâlinde ilgili kişinin açık rızası şartıyla hukuka uygun olarak işlenebilir (m.5/1, m.6/2). Kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatımızda GVKT’nin aksine çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin özel bir düzenleme yoktur. Bu nedenle çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde açık rızanın ne şekilde alınacağı konusu tartışmalıdır. Kanaatimizce, çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi durumunda alınacak olan rızanın kimden alınacağı ve hangi durumlarda çocuğun verdiği rızanın geçerli olacağı özel düzenleme olan Kanunda düzenlenmediğinden genel kanun olan Türk Medeni Kanunu hükümlerine bakılmalıdır.

Türk Hukukuna göre, çocukların kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermesi hususunu inceleyebilmek için fiil ehliyetine bakmak gerekir. Fiil ehliyeti kişinin kendi fiilleriyle hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesidir (Arpacı, 2000). Bir başka deyişle; *fiil ehliyeti, kişinin kendi fiilleriyle hak ve borç kurabilmesi, bunlara son verebilmesi veya yeni hukuki durumlar yaratabilmesi kabiliyetidir.* (Dural ve Öğüz, 2019; Helvacı, 2017; Hatemi, 2020). Fiil ehliyeti yahut ehliyetsizliğin şartları TMK m. 10 ve 14’te düzenlenmiştir. TMK m. 10’a göre fiil ehliyetine sahip olabilmek için ayırt etme gücüne sahip olma, kısıtlı olmama ve ergin olma şartlarının taşınması gerekmektedir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2018; Helvacı, 2017; Özdemir ve Ruhi, 2016). Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların ise fiil ehliyetleri yoktur (TMK m. 14). Ayırt etme gücü bulunmayanlar tam ehliyetsiz iken, ayırt etme gücü bulunmakla beraber ergin olmayan veya kısıtlı olan kimseler ise sınırlı ehliyetsizlerdir (Dural, Öğüz ve Gümüş, 2021; Hatemi, 2020).

Erginlik, belirli bir yaşa ulaşma yahut kanunen o yaşa ulaşmış sayılmadır (Dural ve Öğüz, 2019; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2018; Helvacı, 2017). Türk Medeni Kanununa göre erginlik yaşı 18’dir. Çocukluk doğumla başlayıp, 18 yaşın dolmasıyla biter (Serozan, 2005). Medeni Kanunumuz yaş küçüklüğünü ayırt etme gücünü ortadan kaldıracak sebepler arasında saymıştır. Bu kapsamda çocukluk döneminde bireyin yaş küçüklüğüne bağlı olarak ayırt etme gücüne sahip olup olmamasına göre fiil ehliyeti farklılık arz edecektir (Akıntürk ve Ateş, 2016: 418). Bir kimse makul şekilde hareket etme kabiliyetine ve fiillerinin sebep ve sonuçlarını anlayabilme kapasitesine sahip ise o kimse ayırt etme gücüne de sahiptir (Arpacı, 2000; Dural ve Öğüz, 2019; Hatemi, 2020). Yaş küçüklüğü, makul surette hareket etme yeteneği ile fiillerin sebep ve sonuçlarını idrak etme kapasitesini etkilediği ölçüde

ayırt etme gücünün kaybına sebep olur. Bu nedenle çocukların bir kısmı yapmış olduğu fiillerin sebep ve sonuçlarını idrak edebilirken bir kısmı ise o işlem için ayırt etme gücüne sahip olamayabilirler (Hatemi, 2020:23). TMK’da bir kimsenin hangi yaştan itibaren ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır (Dural ve Ögüz, 2019). Küçüğün yaşının ayırt etme gücünü etkileyip etkilemediğini somut olayın niteliğine göre değişkenlik gösterecektir (Arpacı, 2000). Dolayısıyla, kişisel verilerin işlenmesinde küçüğün açık rızasının geçerli olup olmadığını cevaplayabilmemiz için küçüğün söz konusu işleme faaliyeti açısından ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakmamız gerekir.

Tam Ehliyetsiz Küçüğün Rızası

Kendisine ilişkin verilerin işlenmesi, transfer edilmesi veya saklanması gibi işlemlere veri sahibinin rıza verme hakkı, kişilik hakkı çerçevesinde devredilemeyen ve şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır (Atasoy, 2016). Şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar, kural olarak devir ve intikale elverişli olmayan, hak sahibinin kişiliğini ondan ayrılmasına caiz görmeyecek derecede yakından ilgilendiren ve kullanılması yalnızca hak sahibinin iradesine bağlı olan haklardır (Arpacı, 2000). Çocukların bir veri işleme faaliyetine açık rıza göstermesinin hukukun geçerliliği yukarıda ifade edildiği üzere fiil ehliyetine göre belirlenecektir. Çocukların fiil ehliyetinin olup olmadığı ayırt etme gücünün olup olmamasına göre farklılık gösterecektir (Arpacı, 2002). Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler tam ehliyetsizlerdir (TMK m. 15). Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkı, tam ehliyetsiz küçükler için ne şekilde kullanılacağı konumuz açısından önem arz etmektedir.

Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılıp kullanılmayacağını kural olarak bizzat hak sahibinin karar vermesi gerektiği için, genel kabul edilen görüşe göre bu hakları yasal temsilci tam ehliyetsiz adına kullanamaz (Oğuzman ve Barlas, 2018; Hatemi, 2020; Arpacı, 2000). Ancak, bu durum bazı hâllerde adil olmayan sonuçlara götürmekte ve tam ehliyetsiz kimseleri tamamen korumasız bırakmaktadır. Bu nedenle doktrinde hiç olmazsa, bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsizlerin yasal temsilcileri tarafından kullanılması için çözüm yolları aranmıştır.

Bu kapsamda, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar “*mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar*” ve “*nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar*” olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2018) Arpacı ise bu hususta farklı bir ayrıma gitmiştir. Ona göre, bir hakkın kullanılmaması hak ehliyetini ortadan kaldırıyorsa o takdirde tam ehliyetsizler yerine yasal temsilciler bu hakkı onun adına kullanabilmelidir. Kanunda, hak ehliyetini sınırlayan bir düzenleme varsa söz konusu hakkı yasal temsilciler de kullanamaz (Ayrıntılı bilgi için bkz. Arpacı, 2000). Evlenme, boşanma, soy bağının reddi gibi mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yasal temsilciler tarafından kesin surette kullanılamaz. Oysa, kişiliğin korunmasına ilişkin dava açma, ergin kılınma istemi, evlat edinme gibi haklar nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle tam ehliyetsizlik durumunda bu hakların yasal temsilciler tarafından kullanılması gerektiği savunulmuştur. (Dural ve Ögüz, 2019; Hatemi, 2020).

Biz de buradan hareketle ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin kişisel verilerinin işlenmesi hakkını bir kişilik hakkı olarak gördüğümüzden çocuk adına yasal temsilcisinin söz konusu işlemeye rıza gösterebileceğini düşünmekteyiz. Zira, kişilik hakkını ihlal eden bir durumda kişiliği koruyucu davalar açmaya yetkili saydığımız, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün yasal temsilcisinin, çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi faaliyeti ile kişilik hakkına bir saldırı oluşup oluşmayacağı hususunda karar verme yetkisini evleviyetle kabul etmek gerekir.

Velayet hakkı kural olarak çocuğun doğması ile başka hiçbir işleme veya karara gerek olmaksızın çocuğun bakım ve korunması amacı ile hukuk düzenince ana ve babaya tanınan görev, yetki, hak veya yükümlülüklerin bütünüdür (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021: 361; Akıntürk ve Ateş, 2016: 406). Bu

durum TMK m. 335/I'de "*Ergin olmayan çocuk, ana ve babanın velayeti altındadır.*" şeklinde ifade edilmiştir. Ancak istisnai olarak kısıtlanan ergin çocuklar da anne ve babanın velayeti altındadırlar (Akıntürk ve Ateş, 2016: 406; Akkurt, 2010: 94). Velayetin kapsamı doğrultusunda, ana ve baba bakımı ve eğitimi konusunda onun menfaatinin göz önünde bulundurularak gerekli kararları alıp uygulama yetkilerine sahiptirler (TMK m. 339/1). Çocuk da ana ve babanın vermiş olduğu bu kararlara uymak zorundadır. (TMK m. 339/2). Ancak, ana ve baba çocuğun olgunluğu ölçüsünde ona hayatını düzenleme olanağını tanır, önemli kararlarda çocuğun düşüncesini dikkate almalıdır (TMK m. 339/3).

Bu hükümler dikkate alındığında, kural olarak çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde açık rızanın arandığı hâllerde onların yasal temsilcilerinin rızasının alınması gerekir. Yasal temsilcinin tam bilgilendirilmiş rızasının ne şekilde alınacağı genel hükümlere göre ve Kanundaki açık rıza hükümlerine göre belirlenmelidir. Kanunumuzda, çocukların açık rızasına ilişkin özel bir düzenleme olmaması nedeniyle, Kanun kapsamında ilgili kişi konumunda olan çocukların da yasal temsilcisi ile beraber rızasının alınması gerektiğini savunanlar vardır (Erdoğan, 2019). Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Rızanın geçerli olabilmesi için rızayı veren kimse meydana gelebilecek riskleri öngörmeli ve buna uygun şekilde hareket etmesi sonucunda bilinçli ve serbest iradesiyle rızasını açıklamalıdır (Akdi, 2016). Zira, o işleme faaliyetine rıza göstermek hususunda tam ehliyetsiz olan çocuğun rızası hukuken bir sonuç doğurmaz. Bu nedenle hukuk sınırları içerisinde sadece yasal temsilcinin açık rızası işlemeyi hukuka uygun hâle getirir.

Ancak bu durum, veri sorumlusunun çocuğa karşı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyeceği anlamına gelmez. Zira Kanun kapsamında ilgili kişi olan çocuk, kişisel verilerinin işlenmesi ile ilgili bilgilendirilmelidir. Zira veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü "açık rıza" hukuka uygunluk nedeninden bağımsız her türlü işleme faaliyeti için zorunludur. Bu nedenle yasal temsilcinin rızasının geçerli olabilmesi için hem çocuk hem de yasal temsilcisi kişisel veri işleme faaliyetinin sınırları ve sonuçları hakkında her açıdan bilgilendirilmeli ve bu bilgilendirme açık, sade ve anlaşılabilir bir üslupla olmalıdır (The Protection of Children's Personal Data, 2008). Hatta çocuğa yönelik yerine getirilecek aydınlatma yükümlülüğü çocuğun kolayca anlayabileceği şekilde açık ve sade bir dilde özel olarak düzenlenmelidir (GVKT Resital 58/3). Böylece, ana ve baba kişisel verisinin işlenmesine açık rıza verirken aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde bilgilendirilmiş çocuğun düşüncesini alarak kararını verecektir. Zira TMK m. 339/f.3 hükmü gereğince ana ve babanın, çocuğun hayatını etkileyecek önemli konularda olgunluğu ölçüsünde onun düşüncesini göz önünde tutması gerektiği ifade edilmiştir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021).

Ana ve babanın çocuk üzerinde egemenlik hakkı olduğu ve bu hakkı herkese karşı ileri sürebileceği şüphesizdir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021; Akıntürk ve Ateş, 2016). Ancak ana ve baba kişisel verilerin işlenmesinde rıza yetkisini kullanırken çocuğun menfaatlerini dikkate almalıdır (Akkurt, 2020). Zira ana ve babaya verilen bu derece geniş yetkiler ebeveynler ile çocuk arasındaki yakın aile bağı nedeniyle çocuk yararına kullanacakları inancıyla verilmiştir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021; Akkurt, 2010; Akdi, 2016). Bu nedenle çocuğun kişisel verilerini kullanma yetkisi sınırsız değildir.

Zira bu durum TMK m. 346'da "Koruma Önlemleri" başlığı altındaki hükümden çıkarılabilir. Bu hükme göre "*Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.*" Ana ve baba bu yetkisini kullanırken çocuğun menfaatinin dikkate almaz ve çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır bir biçimde savsaklarsa velayetin kaldırılmasına dahi karar verilebilir (TMK m. 348). Önlem alınması veya velayetin kaldırılması için ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve çocuğun menfaatinin zedelenmesi yeterlidir. Bunlar haricinde ebeveynlerin kusurlu olması şart değildir (Dural ve Ögüz, 2019; Akıntürk ve Ateş, 2016). Bu nedenle, ana ve baba çocuklarına ilişkin verileri kullanırken ve bir üçüncü kişi tarafından işlenmesine onay verirken çocuğun menfaatine dikkate alarak

davranmalıdır (Serozan, 2005; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021; Özdemir ve Ruhi, 2016; Akkurt, 2010: 99). Anne veya babanın velayet hakkına dayanarak çocuğun kişisel verilerini çocuğun ahlaki, manevi, psikolojik sağlığını dikkate almaksızın kullanması veya işlenmesine rıza göstermesi durumunda bu durum, velayet hakkının kötüye kullanılarak çocuğun kişilik hakkına bir saldırı olarak kabul edilmelidir (Akkurt, 2020). Ana babanın çocuğa ilişkin verileri dikkatsizce sosyal medya platformlarında paylaşmasının hangi kişilik değerlerine müdahale olarak değerlendirileceği hususunda ayrıntılı bilgi için: (bkz. Akdi, 2016:129 vd.). Zira velayet hakkı, çocuğun yararını temel alan anne ve babanın salt kendi çıkarları doğrultusunda kullanabileceği bir hak değildir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021; Akdi, 2016) 2017 tarihinde açılan bir boşanma davasında *blogger* bir annenin çocuklarının fotoğraf ve videolarını kendi internet sayfasında yayımlanmasını hâkim velayet hakkını kötüye kullanma olarak kabul etmiş ve söz konusu fotoğraf ve videoların internet sayfasında paylaşılmasını yasaklamıştır. Hatta boşanma davası sürecinde verilen ara kararlar çocuğun velayeti babaya bırakılmıştır (Ulus, 2017).

TMK m. 336/f.1 hükmü evliliğin devamı süresince ana ve babanın velayet hakkını birlikte kullanacaklarını öngörmüştür (Akıntürk ve Ateş, 2016: 408). Bu çerçevede, çocuğa ait kişisel verilerin işlenmesine rıza göstermede veya çocuğa ilişkin verileri üçüncü kişilerle paylaşmada birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Bu konuda bir anlaşmazlığa düşülmesi durumunda ne şekilde hareket edileceğine ilişkin bir düzenlemeye kanunumuzda yer verilmemiştir. Bu durumda çocuğun korunmasına ilişkin hükümler çerçevesinde bu anlaşmazlığı hâkim giderecektir (Dural, Ögüz ve Gümüş, 2021). Örneğin, yukarıda ifade edildiği gibi bir “*influencer*” anne çocuğun resimlerini internet sayfasında paylaşarak ticari bir kazanç elde etmek istiyor ise ve baba da buna karşı ise hâkim burada çocuğun menfaatini esas alarak velilerden birinin görüşüne öncelik tanıyabilir.

Ayrıca, yasal temsilci çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi için geçerli bir açık rıza vermiş olsa dahi veri sorumlusunun Kanun m. 4’te belirtilen kişisel verileri işleme ilkelerine uygun hareket etmek zorunda olduğunu hatırlatmak gerekir. Bu ilkelere aykırı bir veri işleme faaliyeti söz konusu olduğu durumda açık rıza verilmiş olmasının bir önemi yoktur. Söz konusu işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır (“Definition of Consent”, 2011).

Sınırlı Ehliyetsiz Küçükün Rızası

Ayırt etme gücüne sahip küçük, sınırlı ehliyetsizdir (Arpacı, 2000). Sınırlı ehliyetsizler TMK m. 16 gereğince “...kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanma da...” yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymazlar (Oğuzman ve Barlas, 2018). Kişisel verilerin korunması hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Bu kapsamda kişisel verilerin işlenmesinde sınırlı ehliyetsiz küçük kendi kişisel verilerinin işlenmesine rıza verebilir. Bu durumda küçükün yasal temsilcisinin onay veya icazet vermesine gerek yoktur.

Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus somut olay bazında küçükün kişisel veri işleme faaliyetinin sebep ve sonuçlarını idrak edip ona göre makul surette hareket edebilme kabiliyetinin var olup olmamasıdır. Somut olayda çocuğun işleme faaliyetine verilen rıza sonucunda oluşabilecek riskleri öngörebileceği kabul edildiği takdirde, bilgilendirilmiş rızanın yerine getirilmesi için veri sorumlusu çocuğun anlayacağı biçimde açık ve sade bir dille aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirilmelidir (Consent Under Regulation 2016/679, 2020).

Çevrimiçi platformlarda kişisel verilerin işlenmesi hususunda rıza alınacaksa ilgili kişinin yaşını doğrulayacak sistemler kullanılmasında yarar vardır. Ya da o işleme faaliyeti için ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda veri sorumlusunun makul çaba göstermesi gerekmektedir. Örnek olarak, ilgili kişinin o işleme faaliyeti için ayırt etme gücünün olup olmadığının tespiti için, somut olaydaki işleme faaliyetinden doğan riskleri anlayabilecek düzeydeki kimselerin cevaplandırabileceği

sorular sorulabilir. Eğer o işleme faaliyeti için yaş küçüklüğü tespit edilirse velayet veya vesayet sahibi kimselerin onaylanmış iletişim bilgilerine aydınlatma metinleri ile açık rıza metni gönderilebilir (“Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması”, 2020).

GVKT Kapsamında Çocuğun Rızası

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 8. maddesinde “Çocuğun bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin rızası açısından geçerli koşullar” başlığı altında, çocukların kişisel verileri işlenirken bilgi toplumu hizmetleri ile sınırlı olmak üzere rızanın ne şekilde alınacağına ilişkin özel bir hüküm vardır. Bu hükme göre, GVKT’nin 6. maddesinde belirtilen hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebeplerden rızanın arandığı hâllerde, 16 yaşından büyük olması koşulu ile çocukların rızasına geçerlilik tanınacaktır. Bu durumda, çocukların kişisel verilerinin işlenmesi hukuka uygun hâle gelecektir (Diaz, 2016). Ancak 16 yaşından küçük çocukların kişisel verilerinin işlenmesi bu kadar kolay değildir. İşleme faaliyetine rıza gösterecek kişi çocuk üzerinde velayet hakkına sahip olan kimse olmalıdır. Zira çocuklar kendileri ile ilgili kişisel verilere ilişkin işleme faaliyetlerinin risklerini ve sonuçlarını çoğu zaman öngöremezler (Erdoğan, 2019).

Tüzük, çocukların rızasına geçerlilik tanınmasına ilişkin yaş sınırını belirleme yetkisini bir ölçüde üye devletlere bırakmıştır. Tüzük’e göre üye devletler yaş sınırını 13 yaşına kadar indirebilirler. Nitekim Birleşik Krallık bu sınırı 13 yaşına indirmiştir (Information Commissioner’s Office, Children and GDPR, 2018). Ancak, 13 yaşından küçük çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde mutlaka yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç vardır (“Data Protection Reform Package”, 2012).

Tüzük’ün 8. maddesinin uygulanması için, iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, söz konusu kişisel veri işleme faaliyeti çocuğa yönelik olarak doğrudan hizmet sunan bilgi toplumu hizmetine ilişkin olmalıdır. “Bilgi toplumu hizmeti” GVKT m. 4(25)’in yaptığı atıfla 2015/1535 sayılı Direktif m. 1/1(b) bendinde açıklanmıştır. Buna göre, mesafeli olarak, elektronik araçlar kullanılarak ve hizmet alıcısının bireysel talebi üzerine gerçekleştirilen bir ücret karşılığında sağlanan hizmetlere “bilgi toplumu hizmeti” denilmektedir. İkinci şart ise, işleme faaliyeti için 6. maddede belirtilen diğer hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması nedeniyle “açık rıza” hukuka uygunluk sebebinin gerekmesidir (“Consent Under Regulation 2016/679”, 2020: 26). Zira, diğer hukuka uygunluk sebeplerinin bulunması durumunda çocuğun rızasının alınmasına gerek yoktur.

Ayrıca, GVKT’nin 8. maddesinin son fıkrasında ise, ilk fıkrada belirtilen yaş şartının üye devletlerin genel sözleşme hukukunu etkilemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre çocukla ilgili sözleşmelerin geçerliliği, şekli ve hükümlerine ilişkin hususlarda üye devletlerin iç hukukundaki düzenlemeler geçerliliğini korur (Diaz, 2016).

Çocuğun Yaşının Tespiti

Veri sorumlusu, ilgili kişinin yaşını tespit etmek için uygulayacağı tedbirleri kullanırken işleme faaliyetinin risklerini ve niteliğini dikkate alarak işlemi yapan kimsenin yaşını doğrulama tekniklerini belirlemesi gerekir. İşlenecek kişisel verilerin niteliği, miktarı ve ihlali hâlinde meydana getirecek zararlar göz önüne alındığında düşük risk barındıran durumlarda, o hizmetten faydalanacak kişinin doğum yılını açıklamasını istemek ya da reşit olup olmadığını belirten bir form doldurulmasını talep etmek yeterli olabilir (Consent Under Regulation 2016/679, 2020). Çocuklara yönelik bilgi toplumu hizmeti sunulduğu esnada ilgili kişinin yaşının doğrulamasını yaparken gereğinden fazla veri işlemesi yapılmamalıdır.

Ancak bu kimsenin yanlış bilgi verdiğine dair bir şüphe ortaya çıkarsa, yaş doğrulamaya ilişkin alternatif yaş doğrulama tekniklerinin gerekip gerekmediği değerlendirilmelidir. GVKT’de özel bir

hükümle veri sorumlusunun ilgili kişinin yaşını doğru ifade edip etmediğinin kontrolünü sağlamak için makul surette çaba sarf etmesine ilişkin bir düzenleme mevcut olmasa da, hükmün yorumlanmasından veri sorumlusunun bu çabayı sarf etmesi gerektiği açıktır (Consent Under Regulation 2016/679, 2020). Zira rızası geçerli olmayacak bir küçüğün kendisini büyük göstererek verilerinin işlenmesine ilişkin rıza göstermesi, söz konusu faaliyeti hukuka uygun hâle getirmeyecektir. Bu durumların önüne geçmek için veri sorumlusu veri işleme faaliyetinin niteliği ve riskleri ile orantılı olacak şekilde makul surette teknolojik imkânlardan faydalanarak ilgili kişinin yaşının tespitini yapmak için çaba sarf etmelidir.

Ancak ilgili kişi veri sorumlusuna dijital rıza verme yaşından daha küçük bir yaşta olduğunu açıklarsa, veri sorumlusu başka bir yaş doğrulama aracına başvurmadan bu ifadeyi doğru kabul eder. Bunun sonucu olarak, kişisel veri işleme faaliyeti için çocuğun yasal temsilcisinin açık rızasını alma ihtiyacı ortaya çıkar.

Yasal Temsilcinin Açık Rızası

Tüzük'ün 8. maddesinin 2. fıkrası veri sorumlusuna, rızanın çocuk üzerinde velayet hakkına sahip olan kişiler tarafından verildiği veya onaylandığının tespiti için mevcut teknolojiyi göz önünde bulundurarak makul çaba sarf etmesini yüklemiştir (Diaz, 2016;Turan, 2019). Ancak, veri sorumlusunun çocuğa ilişkin kişisel verilerin işlenmesinde yasal temsilcisinin rızasını ne şekilde alacağını belirten bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Bu nedenle Avrupa Veri Koruma Kurulu, veri sorumlusunun yasal temsilcinin rızasını alırken orantılı bir yaklaşımın benimsemesini, çocuğun yasal temsilcisinin rızasını almaya yarayacak miktarda verinin işlenmesini, konudan bağımsız ek bilgilerin talep edilmemesini tavsiye etmektedir (Consent Under Regulation 2016/679, 2020). Örneğin, yasal temsilcinin rızasını almak için bu kimsenin iletişim bilgilerine sahip olmak yeterli iken, ek bazı bilgilerin de talep edilmesi hukuka aykırıdır. Bu sonuç GVKT m. 5/1(c)'de ifade edilen veri minimizasyonu ilkesinin bir sonucudur.

Rızayı verenin yetkili temsilcinin olup olmadığının tespiti için kullanılması gereken makul çaba, mevcut teknoloji göz önüne alınarak kişisel veri işleme faaliyetinin doğurabileceği risklere bağlıdır. Düşük riskli durumlarda, yasal temsilcilerden gönderilen e-mail üzerinden açık rıza alınması yeterli olabilir. Ancak yüksek risk içeren durumlarda, yalnızca e-mail üzerinden açık rıza alınması yeterli olmayıp, rızayı verenin çocuğun yetkili temsilcisi olduğuna dair daha fazla kanıt istenebilir. Bunun için güvenilir üçüncü taraf doğrulama hizmetleri sunan kimselerden yardım alınabilir. Bu şirketlerle asgari düzeyde veri toplayarak kimlik doğrulamasının yapılması için çözüm yolları aranır. Avrupa Veri Koruma Kurulu'nun hazırlamış olduğu "2016/679 sayılı Tüzük Kapsamında Rıza" adlı rehberde ne şekilde çözüm yolları aranacağına ilişkin bir örnek verilmiştir. Bu örneğe göre, *çocuklara yönelik hizmet veren çevirim içi oyun platformu, abonelerine hizmet vermeden önce GVKT m. 8'e uygun hareket edebilmesi için şu adımları atmalıdır: Veri sorumlusu kullanıcılardan 16 yaşından büyük olup olmadıklarına ilişkin açıklamada bulunmasını ister. Eğer kullanıcılar 16 yaşından küçük olduklarını belirtirlerse, veri sorumlusu işleme devam edebilmek için çocuklara ebeveynlerinin veya yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç olduğu bildirir. Bu nedenle kullanıcılardan ebeveynlerinin veya yasal temsilcilerinin e-mail adreslerini talep eder. Ardından, veri sorumlusu yasal temsilcilerle iletişim kurar ve mail üzerinden onların rızasını alır. Ancak rıza alırken bu kimselerin çocuğa rıza verme hususunda yetkili temsilciler olup olmadıklarına ilişkin makul adamlar atar. Veri sorumlusu, şikâyet olması durumunda, üyelerin yaşının doğrulanmasına ilişkin ek adımlar atar. Bu işlemleri yerine getiren veri sorumlusu, GVKT m. 7'de düzenlenen Rıza şartlarını da karşılamış ise; hem madde 7 hem de madde 8 anlamında yükümlülüklerini yerine getirmiş olduğunu söyleyebiliriz. ("Consent under Regulation 2016/679", 2020).*

Çocuklar adına açık rıza vermeye yetkili yasal temsilcilerin rızasını almak için uygulayacağı yöntemleri belirlemek veri sorumlusuna bırakılmıştır. Çünkü hangi tedbirlerin o işleme faaliyeti için makul çaba sarf etme anlamına geleceği somut olayın durumuna, işleme faaliyetinin riskine ve mevcut teknolojinin seviyesine göre değişkenlik gösterecektir. Ancak, her ne olursa olsun veri sorumlusunun kimlik doğrulama uygulamaları gereğinden fazla veri işlemeye neden olmamalıdır (“Consent Under Regulation 2016/679”, 2020). Ayrıca veri sorumlusu, onay aldıktan sonra da işleme faaliyetini ve kimlik doğrulama için geliştirilen teknolojileri sürekli bir biçimde takip etmeli ve gerektiğinde güncellemelidir.

Burada son olarak ifade edilmelidir ki, yasal temsilcilerin vermiş olduğu rıza, çocuk açık rıza verme yaşına ulaştığında her zaman geri alınabilir, onaylanabilir veya değiştirilebilir. Ancak, çocuk dijital rıza yaşına ulaşmasına rağmen rızaya ilişkin hiçbir eylemde bulunmuyorsa yasal temsilci tarafından verilen rızayı kabul etmiş sayılır ve kişisel verileri işlemek için gereken hukuka uygunluk sebebi devam eder. Burada önem arz eden husus, veri sorumlusunun çocuğa verilen rızanın geri alınabileceğine ilişkin bilgilendirmede bulunması gereğidir (“Consent Under Regulation 2016/679”, 2020). Bu durum dürüstlük ve hesap verilebilirlik ilkesinin bir sonucudur.

Yasal Temsilcilerin Verecekleri Rızanın Sınırlandırılması

Tüzük, çocukların kişisel verilerinin korunmasında çocuklara doğrudan bilgi toplumu hizmeti sunan üçüncü kişilerin kişisel verileri işlemesi hâlini esas almaktadır. Bir başka deyişle, çocuğun velisi dışındaki bir üçüncü kimsenin, kişisel veri işleme faaliyeti durumunda rızanın arandığı hâllerde nasıl bir yol izleyeceği düzenlenmiştir. Ancak, çocuk üzerinde velayet hakkına sahip bulunan ebeveynlerin çocuklarının kişisel verilerini işlemesinde üçüncü kişilere aktarmasının sınırları hakkında herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumda veli veya vasilerin çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin rızalarında hiçbir sınırlama olmayacak mıdır? Zira günümüzde, birçok aile bebeklik dönemlerinden itibaren çocukların kişisel verilerini sosyal medyada paylaşmakta ve bu bilgiler çocukların gelecekteki hayatına da etki etmektedir (Erdoğan, 2019).

Bu duruma bir çözüm olarak, hukuka uygunluk sebeplerini düzenleyen Tüzük m. 6/1(f) hükmü ileri sürülmüştür. Bu hükme göre; *“özellikle ilgili kişinin çocuk olması hâlinde, ilgili kişinin kişisel verilerinin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir veri sorumlusu veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu menfaatler doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekli olması”* durumunda kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygun olacağı ifade edilmiştir. Böylece, çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin menfaatin veri sorumlusunun veri işleme faaliyetinden elde edeceği menfaate ağır basması durumunda velayet hakkı sahibi rıza gösterse dahi işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır (Erdoğan, 2019).

Kanaatimizce, Tüzük m. 6/1(f) bendi rızadan ayrı bir hukuka uygunluk sebebi teşkil etmektedir. Bu nedenle, kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için rızanın arandığı hâllerde çocuğun yasal temsilcisi kişisel verilerin işlenmesinde rıza gösterdiği takdirde hukuka uygunluk sebebi gerçekleşecektir. Burada ayrıca m. 6/1(f) bendi şartının gerçekleşmesine gerek yoktur. Bu hüküm rızaya gerek olmaksızın veri sorumlusunun meşru menfaatinin ağır bastığı hâllerde uygulanır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde çocukların kişisel verilerinin ebeveynlerine karşı korunması ancak 5. maddede düzenlenen kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler kapsamında olmalıdır. Bu ilkelere göre hukuka uygunluk sebebi olsa dahi kişisel veriler belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmalıdır. Ve bu meşru amaçlara yönelik olarak sınırlı, ölçülü ve yeterli olacak şekilde işlenmelidir. Çocuğun ebeveynleri bu ilkelere dikkat etmeden küçüğün kişisel verilerini işlemesi, aktarması, sosyal medyada paylaşması durumunda sorumluluğu doğacaktır. Ayrıca, üye devletlerin kendi yerel mevzuatlarında

yer alan velayete ilişkin düzenlemeler ışığında çocuğun, velayet hakkı sahibi ana ve babaya karşı korunmasına ilişkin hükümler ile de çocuğun istismar edilmesinin önüne geçilebilir.

16-18 yaş arasında kişisel verilerinin işlenmesinin risklerini ve sonuçlarını öngörebilecek küçüklerin kişisel verilerinin işlenmesi faaliyetinde rıza arandığı durumlarda, bu kimselerin açık rızası herhangi bir yetişkin için aranan açık rızaya ilişkin şartlar ile aynıdır. Bu durumda kişisel verilerin işlenmesi için yasal temsilcinin rızasının alınmasına gerek yoktur. Ancak bu hâlde bilgilendirme konusunda daha hassas olunmalı ve küçüğe işleme faaliyetleri hususunda daha açık ve onun anlayabileceği sadelikte aydınlatma yapılmalıdır (Diaz, 2016).

SONUÇ

Kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenmesi için istenen açık rıza hâllerinde, çocukların kişisel verilerinin işlenmesine kimin rıza vereceği hususunda mevzuatımızda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda çocuğun kişisel verisinin işlenmesinde çocuğun vereceği rızanın veya yasal temsilcisinin rızasının geçerliliği Türk Medeni Hukuku'nun genel ilkeleri çerçevesinde incelenmelidir. Bir kişilik değeri olan kişisel verilerin korunması hakkını kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar çerçevesinde ele almaktayız. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kural olarak hak sahibi dışında bir üçüncü kişi tarafından kullanılamaz. Ancak, bu durum bazı adil olmayan sonuçlara götüreceğinden Türk-İsviçre Hukuku'nda hâkim olan görüş uyarınca bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların yasal temsilciler tarafından kullanılabilmesi kabul edilmektedir. Bu haklara “*nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar*” denilmektedir. Kişilik hakkını koruyucu davaları açma, ergin kılınma ve evlat edinme gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar tam ehliyetsizlik durumunda yasal temsilciler tarafından kullanılabilir. Kanaatimizce kişilik hakkını koruyucu davaları açarak tam ehliyetsizi koruyabilen yasal temsilci evleviyetle tam ehliyetsiz kimsenin kişisel verilerinin ne şekilde işleneceğine rıza gösterme yetkisine sahip olabilmelidir.

Çocuklar kural olarak anne ve babanın velayeti altındadırlar. Bu nedenle çocukların yasal temsilcisi ebeveynleridir. Çocuğun anne ve babası velayet hakkını kaybederse bu takdirde çocuk, vesayet altına alınır. Velayet yetkisi anne ve babaya çocuk üzerinde belirli egemenlik hakkı tanımakta ve çocuğa ilişkin bazı kararları uygulama imkânı vermektedir. TMK m. 339/I hükmüne göre çocuğun bakımı ve eğitimi konusunda, anne ve baba çocuğun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve bu kararları uygular. Çocuk anne ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Ayrıca, TMK m. 340 anne babaya çocuğu olanakları ölçüsünde eğitime yükümlülüğü vermektedir. TMK m. 341'de ise çocuğun ne şekilde dini eğitim alacağını belirleme hakkı anne ve babaya tanınmıştır. Bu hükümler dikkate alındığında veri sorumlusu, çocukların kişisel verilerini işlerken çocuğun üzerinde bu derece yetkiye sahip olan anne ve babanın açık rızasını almalıdır. Zira TMK m. 342'de de ana ve babanın, velayetleri kapsamında üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisi olduğu düzenlenmiştir.

Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde bilgi toplumuna ilişkin hizmetler esnasında çocuklardan alınacak rızanın geçerliliği belirli bir yaş şartına bağlanmıştır. GVKT m. 8'e göre 16 yaşından büyük çocukların açık rızası geçerli bir rıza olarak kabul edilecektir. Oysa, hukukumuzda böyle objektif bir kriter bulunmadığından somut olaya göre çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermesinin hukuka uygunluk sebebi teşkil edip etmediği değişecektir. Somut olayda, kendisi ile ilgili işlenen kişisel verilerin kullanılması sonucunda ne gibi sonuçlar doğacağını öngöremeyen, sebep-sonuç ilişkisini kuramayan ve söz konusu işleme faaliyetinin fayda ve zarar dengesini sağlayamayan çocuğa o işleme faaliyeti için tam ehliyetsiz diyebiliriz. Bu durumda veri sorumlusu, çocuğa ilişkin kişisel verileri işlerken yasal temsilcisinin rızasını almak zorundadır. Aksi takdirde, salt çocuğun rızasını almak işlemi hukuka uygun hâle getirmez. Veri sorumlusu çocukların yasal temsilcisinin rızasını alırken,

kişisel verileri koruma hukukunda yer alan açık rızaya ilişkin her türlü şartı yerine getirmek zorundadır.

Ancak, ifade edilmelidir ki, yasal temsilcinin çocuğun kişisel verisinin işlenmesine açık rıza vermesinin hukuka uygunluk sebebi teşkil etmesinin bir sınırı olmalıdır. Zira yasal temsilci çocuk adına hareket edip, onun şahsına sıkı sıkıya bağlı bir hakkını kullanırken esas alması gereken menfaat çocuğun menfaatidir. Çocuğun kişisel verisinin işlenmesinde çocuğun menfaati ciddi ölçüde zedelenecek ise yasal temsilcisi açık rıza vermiş olsa bile söz konusu işleme faaliyeti hukuka aykırı kabul edilmelidir. Zira TMK m. 346 çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi durumunda, ana ve babanın buna çare bulamaması veya buna güçleri yetmemesi hâlinde hâkimin uygun güvenlik önlemleri alacağını belirtmiştir. Bu noktada ister anne ve babasının velayet görevini yerini getirirken yükümlülüklerini savsaklaması isterse bir başka dış etkenden dolayı çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesi durumunda açık rızanın geçerli olmaması gerekir. Hatta, TMK m. 348 uyarınca, anne ve baba velayet yetkisini kullanırken çocuğun menfaatinin dikkate alınmaz ve ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklar ise velayetin kaldırılmasına dahi karar verilebilecektir. Bu nedenlerle anne ve baba çocukların kişisel verilerinin işlenmesine açık rıza verirken, çocuğun menfaatine azami ölçüde dikkat etmelidir. Çocuğun kişisel verisinin işlenmesi ile meydana gelecek kişilik değerindeki eksilme ve çocuğun menfaati göz önünde tutulduğunda, bir başka ifade ile zarar ve menfaat terazisinde çocuğun menfaatinin ağır basması gerekmektedir.

Somut olay değerlendirildiğinde, küçük vermiş olduğu açık rızanın sonuçlarını öngörebiliyor bu konuda makul surette hareket edebiliyorsa o işleme faaliyeti için ayırt etme gücüne sahiptir. Bu kapsamda sınırlı ehliyetsiz olan küçüğün, kişisel verilerinin işlenmesinde veri sorumlusuna vereceği açık rıza hukuka uygunluk sebebi teşkil eder. Ancak, burada ifade edilmelidir ki veri sorumlusu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken çok daha hassas davranmalı; aydınlatma metni açık, sade ve küçüğün yaşına uygun şekilde anlaşılabilir olmalıdır.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde çocuğa yönelik bilgi toplumu hizmeti sunulması esnasında hukuka uygunluk sebeplerinden rızanın arandığı hâllerde, 16 yaşından büyük olması koşuluyla çocuğun rızasına geçerlilik tanınmıştır. Bu yaş şartı üye devletlerce asgari olarak 13 yaşına kadar düşürülebilmektedir. Oysa, Türk Hukuku'nda böyle bir sektörel ayırım yapılmamaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz rızaya ilişkin genel hükümler her türlü kişisel verinin işlenmesi faaliyetinde uygulanacaktır. GVKT'ye bilgi toplumu hizmeti esnasında çocukların verecekleri rızaya ilişkin özel hüküm eklenmesinin amacı, günümüz teknolojisinin gelişmesi ile çevrimiçi ortamda çocukların çok daha savunmasız bir hâlde bulunması ve böylece sömürülmeye açık hâle gelmesidir. Her somut olaya göre o işleme faaliyeti için çocuğun rıza ehliyetinin olup olmadığının tespitini yapmak çok zor olduğundan, en azından objektif bir yaş kriteri konularak bu yaşın üzerindeki rızasına geçerlilik tanınması yolu seçilmiştir. Kanaatimizce, ülkemizde de çocukların kişisel verilerinin korunması açısından özellikle çevrimiçi platformlarda çocukları koruyucu özel düzenlemelerin yapılması yerinde olur. Zira, bir çocuğun söz konusu işleme faaliyetine rıza vermesi için ayırt etme gücüne sahip olup olmayacağının tespiti çok zordur. Oysa böyle objektif bir yaş şartının belirlenmesi ile söz konusu şartın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti daha kolay olacaktır.

Ancak, çevrimiçi platformlarda açık rıza alırken, çocuğunun yaşının tespitinin yapılması veya çocuğun hukuken geçerli olacak rızayı verme yaşında olmadığı tespit edildikten sonra yasal temsilcinin tespiti ve ondan açık rıza alma işlemleri pek kolay değildir. Bu durumda birçok problem ortaya çıkacaktır. Bunun için işlenen verinin niteliği, miktarı ve ihlal durumunda meydana gelebilecek zararlar göz önüne alınarak ve mevcut teknolojiden yararlanarak veri sorumlusundan makul çaba sarf etmesi beklenmelidir. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken nokta, veri sorumlusu, çocuğun yaşını tespit ederken veya yasal temsilcisini belirleyip ondan açık rıza alma yöntemini belirlerken geçerli bir

rızanın alınmasına yetecek miktarda bilgi talep etmelidir. Konudan bağımsız, ek bilgilerin talep edilmesi veri minimizasyonu ilkesine aykırılık teşkil eder.

KAYNAKLAR

- Akdi, M. (2016). Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 123-144.
- Akıncı, A. N. (2017). AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. Ankara: T. C. Kalkınma Bakanlığı Çalışma Raporu 6.
- Akıntürk, T. ve Ateş, D. (2016). *Türk Medeni Hukuku - Aile Hukuku*. İstanbul: Beta.
- Akkurt, S. S. (2020). Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 20-32.
- Akkurt, S. S. (2020). *Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Akkurt, S. S. (2010). Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu. *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan*, C.I, 91-120.
- Aksoy, H. C. (2010). *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Çakmak Yayınevi.
- Arnold, R., Hillebrand, A. ve Waldburger, M. (2015). *Personal Data and Privacy- Final Report*, Germany: WİK Consult.
- Article 29 Data Protection Working Party. (2011). *Opinion 15/2011 on the Definition of Consent*, Brussels. <https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf>. adresinden 08.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Article 29 Data Protection Working Party. (2008). *Working Document 1/2008 on the protection of children's personal data (General guidelines and the special case of schools)*, 00483/08/EN, WP 147. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2008/wp147_en.pdf adresinden 08.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Article 29 Data Protection Working Party. (2018). *Guidelines on the Automated Individual Decision-Making and Profiling for the Purposes of Regulation 2016/679*, 17/EN, WP251rev.01, Brussels.
- Article 29 Data Protection Working Party (2017). *Guidelines on Data Protection Impact Assessment (DPIA) and determining whether processing is "likely to result in a high risk" for the purposes of Regulation 2016/679*, 17/EN, WP248rev.01, Brussels.
- Atasoy, K. (2016). Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişilik Haklarının Korunması ve Veri Sahibinin Rızası. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 269-301.
- Ayözger Öngün, Ç. (2019). *Kişisel Verilerin Korunması-Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil*. İstanbul: Beta.
- Bartow, A. (1999). Our Data, Ourselves: Privacy, Propertization and Gender, *USFL. Review*, Vol. 34.
- Children's Online Privacy Protection Act. (1998). 15 U.S.C. 6501-6505. <https://www.ecfr.gov/cgi-bin/textidx?SID=4939e77c77a1a1a08c1cbf905fc4b409&node=16%3A1.0.1.3.36&rgn=div5> adresinden 10.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Çekin, M. S. (2018). Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. İstanbul: Onikilevha.
- Diaz, E. D. (2016). The new European Union General Data Protection Regulation on Data Protection and the legal consequences for institutions, Church, Communication and Culture, 1-1, 206-239.
- Dural, M. ve Ögüz, T. (2019). *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dural, M, Ögüz, T. ve Gümüş, M. A. (2021), *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dülger, M. V. (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. İstanbul: Hukuk Akademisi.
- Erdinç, G. H. (2020). Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 14, 1-19.
- Erdoğan, C. (2019). Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında). *Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(Özel Sayı), 2445-2467.
- Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- European Data Protection Board. (2020). *Guidelines 05/2020 on Consent under Regulation 2016/679*. https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_en.pdf adresinden 10.07.2020 tarihinde alınmıştır.

- European Data Protection Supervisor. (2012). *Opinion on the Data Protection Reform Package*, Brussels. https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/12-03-07_edps_reform_package_en.pdf adresinden 10.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Freiherr, A. ve Zeiter, A. (2016). Implementing the EU General Data Protection Regulation: A Business Perspective, *Euro Data Protection Law Review*, 576-581.
- Helvacı, S. (2017). *Gerçek Kişiler*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Information Commissioner's Office. (2018). *Children and GDPR*, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/children-and-the-gdpr-1-0.pdf> adresinden 11.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2017). Açık Rıza. Ankara: KVKK Yayınları <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/66b2e9c4-223a-4230-b745-568f096fd7de.pdf> adresinden 10.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2020). Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması-“Ürün ve Hizmet Geliştiriciler Bakımından Dikkat Edilmesi Gerekenler”. Ankara: KVKK Yayınları
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2017). Kişisel Verilerin İşlenme Şartları. Ankara: KVKK Yayınları <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/8c90423f-97ea-4d81-a7c1-ace74295c2b8.pdf> adresinden 10.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2017). *6698 Sayılı Kanunda Yer Alan Temel Kavramlar*. Ankara: KVKK Yayınları. <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/6698%20SAYILI%20KANUN%E2%80%99DA%20YER%20ALAN%20TEMEL%20KAVRAMLAR.pdf> adresinden 10.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- Küzeci, E. (2018). *Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Macenaite, M. (2017). From Universal Towards Child-Specific Protection of the Right to Privacy Online: Dilemmas in the EU General Data Protection Regulation. *New Media and Society*, 19 (5), 765-779.
- Oğuzman, M. K. ve Barlas, N. (2018). *Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, M. K., Seliçi, Ö. ve Oktay-Özdemir, S. (2018). *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi
- Özdemir, H. (2009). *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özdemir, H. ve Ruhi, A. C. (2016). *Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları*. Ankara: Onikilevha Yayıncılık
- Özel, S. (2004). Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Safari, B. A. (2017). Intangible Privacy Rights: How Europe's GDPR Will Set a New Global Standard for Personal Data Protection, *47 Seton Hall Law Review*, 809-848.
- Serozan, R. (2005). *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Serozan, R. (2019). Kişilik Hakkının Korunması ile İlgili Bazı Düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 11 (4), 93-112.
- Spooky, (2018). *16-Year-Old Takes Mother to Court for Posting Photos of Him on Facebook*, *Odditycentral*. <https://www.odditycentral.com/news/16-year-old-takes-mother-to-court-for-posting-photos-of-him-on-facebook.html>
- Şimşek, O. (2008). *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Beta Yayınevi.
- Taştan, F. G. (2017). *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.
- Turan, M. (2019). Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması. Ankara: Seçkin.
- Ulus, Ç. (2017). ‘Blogger’ anneye çocuk istismarı suçlaması!, *Gazetevatan*. <http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>